

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ AUDİTORLAR PALATASI

“İctimai əhəmiyyətli qurumlarda və publik hüquqi şəxslərdə maliyyə hesabatlarının auditini aparan kənar auditorlara qarşı xüsusi tələblər”

(Azərbaycan Respublikası Auditorlar Palatası Şurasının 2019-cu il 31 oktyabr tarixli 313/3 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmişdir).

XÜSUSİ TƏLƏBLƏRİ HAZIRLAYANLAR:

**sərbəst auditor
Elnur İBRAHİMOV**

Auditorlar Palatasının Şurası yanında Elm və auditor fəaliyyətinin metodoloji təminatı üzrə komitənin sədri, “TNM Audit” MMC-nin direktoru Nəcəf TALİBOV

BAKİ – 2019

MÜNDƏRİCAT

I.Ümumi müddəalar.....	3
II.Əsas anlayışlar.....	3
III. Kənar auditora dair tələblər.....	4
IV. Auditə dair tələblər.....	5

**"İctimai əhəmiyyətli qurumlarda və publik hüquqi şəxslərdə maliyyə hesabatlarının
auditini aparan kənar auditorlara qarşı
xüsusi tələblər**

I. Ümumi müddəalar

Bu Tələblər "Auditor xidməti haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununa, "Azərbaycan Respublikasının Auditorlar Palatası haqqında" Əsasnaməyə və Auditorlar Palatası Şurasının 2018-ci il 27 dekabr tarixli 307/1 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş Azərbaycan Respublikası Auditorlar Palatasının 2019-cu il üzrə iş planının 1.1.4-cü "İctimai əhəmiyyətli qurumlarda və publik hüquqi şəxslərdə maliyyə hesabatlarının auditini aparan auditor təşkilatlarına və sərbəst auditorlara qarşı xüsusi tələblərin hazırlanması" (Yanvar, 2019, E.İbrahimov, N.Talıbov) bəndinə, habelə Auditorlar Palatası tərəfindən hazırlanaraq müvafiq dövlət qurumlarına təqdim edilmiş "Avropa İttifaqının və Azərbaycanın auditor xidməti bazarlarının inkişafının müqayisəli monitorinqinə dair təhlil-hesabat"a dair tövsiyələrə müvafiq olaraq hazırlanmışdır. Bu Tələblər ictimai əhəmiyyətli qurumlarda və publik hüquqi şəxslərdə maliyyə hesabatlarının auditini aparan kənar auditorlara dair tələbləri müəyyən edir.

Bu Tələblər yalnız həmin qurumlarda maliyyə hesabatlarının auditini zamanı tətbiq edilir. Bu Tələblərin tələbləri ictimai əhəmiyyətli qurumlarda və publik hüquqi şəxslərin öz təşəbbüsü ilə aparılan kənar auditə və digər auditor xidmətlərinə şamil edilmir.

Bu Tələblər Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına (bundan sonra - MHBS) uyğun olaraq maliyyə hesabatlarını birləşdirən (konsolidə edən) törəmə təsərrüfat cəmiyyətlərinin auditinə də şamil edilir.

II. Əsas anlayışlar

2.1. Tələblərdə istifadə olunan anlayışlar bu Tələblərin məqsədləri üçün aşağıdakı mənaları ifadə edir:

2.1.1. İctimai əhəmiyyətli qurumlar - qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada İctimai əhəmiyyətli funksiyaları yerinə yetirən hüquqi şəxslər (kredit təşkilatlarından, sığorta şirkətlərindən, investisiya fondlarından və bu fondların idarəçilərindən, qeyri-dövlət (özəl) sosial fondlarından, qiymətli kağızlar bazarında lisenziyalaşdırılan şəxslərdən, qiymətli kağızları fond birjasında dövriyyədə olan hüquqi şəxslər) və Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2014-cü il 1 oktyabr tarixli 321 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş "Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına əsasən maliyyə hesabatlarını təqdim etməli olan ictimai əhəmiyyətli qurumların siyahısı" ilə müəyyən edilmiş hüquqi şəxslər;

2.1.2. Publik hüquqi şəxs – dövlət və bələdiyyə adından və ya publik hüquqi şəxs tərəfindən yaradılan, ümumdövlət və (və ya) ictimai əhəmiyyət daşıyan fəaliyyətlə məşğul olan, dövlət və ya bələdiyyə orqanı olmayan təşkilatdır;

2.1.3. audit subyektləri – kənar auditor tərəfindən yoxlanılan ictimai əhəmiyyətli qurumlar və publik hüquqi şəxslərdir;

2.1.4. kənar audit - İctimai əhəmiyyətli qurumların və publik hüquqi şəxslərin maliyyə hesabatlarının müstəqil yoxlanması və qiymətləndirilməsidir;

2.1.5. kənar auditor – İctimai əhəmiyyətli qurumlarda və publik hüquqi şəxslər kənar auditi həyata keçirən auditor təşkilatıdır;

2.1.6. auditor qrupu – auditor təşkilatının İctimai əhəmiyyətli qurumların maliyyə hesabatlarının auditində birbaşa iştirak edən xüsusi qrupdur. Audit qrupunun üzvləri sayı üç nəfərdən aşağı olmamaq şərti ilə audit qrupunun rəhbəri, auditorlar, auditor asistentləri, ekspert, mütəxəssis, həmçinin audite cəlb edilən digər şəxslərdən ibarətdir;

2.1.7. mütəxəssis – xüsusi biliklərə malik olan, kənar auditorun ştat işçisi olan və ya cəlb ediyi fiziki şəxsdir;

2.1.8. məsul işçi – yoxlamanın obyektinə birbaşa və mühüm təsir göstərə biləcək işçidir;

2.1.9. Beynəlxalq Audit Standartları (bundan sonra - “BAS”) - Beynəlxalq Mühasiblər Federasiyasının (bundan sonra - “BMF”) komitəsi olan Beynəlxalq Audit və Təsdiqləmə Standartları üzrə Şurası tərəfindən hazırlanmış tarixi maliyyə məlumatlarının yoxlanılması üçün istifadə olunan standartlardır. Bu Tələblərin məqsədi üçün BMF-in dərc etdirdiyi aşağıdakı sənədlər bundan sonra birlikdə “BAS” adlandırılacaqdır:

- Beynəlxalq Audit Standartları;
- Peşəkar Mühasiblərin Etika Məcəlləsi;
- Təsdiqləmə Tapşırıqlarına dair Beynəlxalq Standartlar;
- Təhlil Tapşırıqlarına dair Beynəlxalq Standartlar;
- Əlaqəli Xidmətlərə dair Beynəlxalq Standartlar;
- Beynəlxalq Keyfiyyət Nəzarət Standartları;
- Beynəlxalq Audit Praktikasını Qeydləri.

III.Kənar auditora dair tələblər

3.1. İctimai əhəmiyyətli qurumların və publik hüquqi şəxslərin kənar auditoru aşağıdakı tələblərə cavab verməlidir:

- Azərbaycan Respublikası Auditorlar Palatasının üzvü olan auditor təşkilatı olmalıdır;

- auditor təşkilatları haqqında məlumatlar Azərbaycan Respublikasının Auditorlar Palatasının auditor təşkilatları reyestrinə daxil edilmiş olmalıdırlar;
- tərkibində ən azı iki auditor qrupu olan auditor təşkilatı olmalıdır;
- auditor təşkilatının fəaliyyəti fasiləsiz olaraq 3 ildən yuxarı olmalıdır;
- auditor xidməti bazarında auditor nüfuza malik olmalıdır;
- audit subyektlərinin aidiyyəti şəxsi olmamalıdır;
- son üç ildə keyfiyyətə kənar nəzarətdən keçmiş olmalıdır və yoxlama nəticəsində aldığı qiymət 4-dən aşağı olmamalıdır;
- Auditor təşkilatları maraqların toqquşmasını yaradan və ya belə toqquşmanın yarana bilməsinə səbəb ola biləcək hərəkətlərə yol verməməlidir;
- Peşə Məsuliyyətinin icbari sığortalanmasına aid müqavilə mövcud olmalı, müqavilə məbləği (10 min AZN-dən az olmamaq şərti ilə) və büdcə qarşısında vaxtı keçmiş borcu olmamalıdır;
- Auditor təşkilatı və auditi aparacaq şəxslər Palata tərəfindən inzibati məsuliyyətə cəlb edilməmiş olmalıdırlar;
- Auditor qrupunun rəhbərinin audit fəaliyyəti üzrə azı 3 (üç) il iş təcrübəsinə sahib olmalıdır.
- Auditor qrupunun rəhbərinin son üç ildə auditorların davamlı ixtisasartırma kurslarında iştirak etməlidir;

Auditorlar Palatası hər ilin noyabr ayının 30-na kimi bu tələblərə uyğun olan auditorlar təşkilatlarının siyahısını tərtib edir. Həmin siyahı Auditorlar Palatasının saytında yerləşdirilir və İctimai əhəmiyyətli qurumlar və publik hüquqi şəxslərə göndərir.

IV.Auditə dair tələblər

4.1. Kənar auditor öz yoxlamasını audit subyektlərindən və onların səhmdarlarından, o cümlədən mühüm iştirak payına sahib olan səhmdarlarından asılı olmadan müstəqil aparmalıdır.

4.2. Kənar auditor öz yoxlamasını "BAS"ların tələblərinə müvafiq olaraq aparmalıdır.

4.3. Kənar auditorun müstəqilliyi aşağıdakı təhlükələrin ona mühüm dərəcədə təsir göstərdiyi təqdirdə və bu təhlükələri qəbul oluna biləcək səviyyəyə endirmək mümkün olmadığı hallarda itirilmiş hesab olunur:

4.3.1. Şəxsi mənafeyi güdmə təhlükəsi – kənar auditorun audit subyektlərində maliyyə maraqlarından və ya həmin audit subyektlərinin maraqlarına zidd olmasından faydalana biləcəyi təqdirdə əmələ gəlir;

4.3.2. özünü yoxlama təhlükəsi – audit yoxlamasının nəticələrini əldə etmək üçün əvvəlki nəticələri və mülahizələri yenidən qiymətləndirmək lazım gəldikdə və ya mütəxəssisin keçmişdə audit subyektlərinin məsul işçisi olduqda yaranır;

4.3.3. təşviq etmə təhlükəsi – audit subyektlərinə qarşı mövqeyin və ya həmin audit subyektləri haqqında rəyin obyektivliyini təhlükə qarşısında qoyan kənar auditorun təşviqedicili fəaliyyəti nəticəsində yaranır;

4.3.4. yaxınlıq təhlükəsi – audit subyektləri, onun aidiyyəti şəxsləri və ya işçiləri ilə yaranmış yaxın münasibətlər maraqlar münaqişəsinə səbəb olduqda yaranır;

4.3.5. hədələnmə təhlükəsi – audit subyektlərinin aidiyyəti şəxsləri və ya işçiləri tərəfindən kənar auditor hədə-qorxulara məruz qaldıqda və ya məruz qalacağı güman edildikdə onun obyektivliyinin itirilməsinə səbəb olacağı təqdirdə yaranır.